

פרק כ"ג

יחידה 46: מרדף שאול אחרי דוד בקעילה (א'-ו"ב)

73 ספר שמואל א' | פרק כ"ג

פרק כ"ג

מלכת שאול		ה מואב בשאול		המלכת שאול הגלחתו	
מפלת שאול	שאול ודף אחרי דוד	ה מואב בשאול	ה מואב בשאול	המלכת שאול הגלחתו	המלכת שאול הגלחתו
כ"ג-ל"א	י"ח-כ"ו	כ"ג-ל"א	כ"ג-ל"א	י"ח-כ"ו	י"ח-כ"ו

יחידה 46 - מרדף שאול אחרי דוד בקעילה (א'-ו"ב)

מילים בארץ

"ויבט את מקריבו"
(פסוק ה') ליקח את הבטמות שלום כשילי מהלחמה.
"זכר אותו אלקים ביד"
(פסוק ו') זכר שאול את האמונה.

1. הפלשתים נלחמו באנשי קעילה וגבבו את תבואתם. דוד שאל בה האם ללכת להכות בפלשתים. מה הייתה תשובת ה'?

2. מניין אנו יכולים ללמוד על חוסר ביטחונם של אנשי דוד בה?

3. מה היו תוצאות הקרב?

4. מה אנו למדים מפסוק ו'?

5. עיינו בפירוש רש"י והסבירו: לדעת שאול, מה היה הסימן משמים לכך שעליו לצאת וללכוד את דוד?

זכר אותו אלקים ביד - המגיד (את דוד) נסגר לכא בעיר דלתיים נברחי - ויבטח (דוד) בכך ולא יחוש (חששו) לכרח ממנו" רש"י, פסוק ד'

6. למה שימש האפוד? הוכיחו את תשובתכם מתוך הפסוקים.

הקדמה

צורות ההתיישבות בימי קדם - בתקופת מלכי ישראל היו שתי צורות התיישבות בארץ ישראל. חלק מהערים היו מוקפות חומה עם שערים ודלתות הנסגרים בלילה ובשעת צרה. חלק אחר של ערים היו פרוזות (ללא חומה). ערים המוקפות חומה היו מוגנות יותר מערי הפרזות.

השאלה באורים ותומים - אומנם עם ישראל אינו יכול לסמוך רק על החומה הפיזית, אלא חייב גם לסמוך על ההגנה הרוחנית- השגחתו של ה'. כדי לדעת את רצונו של הקב"ה, מנהיגי ישראל היו משתמשים באורים ותומים שהיו עם הכהן הגדול ובעזרתם היו מקבלים הנחיות כיצד והאם לפעול.

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

- האם יש קשר בין רדיפת שאול אחרי דוד למלחמת הפלשתים בישראל?
- מדוע שואל דוד פעמיים בה' האם מדובר על אותו שאלה? אם לא, מה ההבדל בניהן?

אפשרויות למענה ולדיון

פרקנו עוסק בשתי מלחמות:

1. מלחמת הפלשתים בישראל.
2. מלחמת שאול בדוד.

מסתבר ששתי מלחמות אלו תלויות אחת בשנייה. רדיפת שאול אחרי דוד הגבירה את המלחמה של הפלשתים בישראל. לשאול לא הייתה את הפניות הנפשית והטכנית להלחם בפלשתים.¹⁰⁵

הפלשתים בוזזים את התבואה של קעילה השוכנת בנחלת שבט יהודה, צפון מזרחית לבית גוברין. דוד רוצה להיחלץ לעזרת אנשי קעילה, אך תחילה שואל בה' בעזרת האורים ותומים (שהיו בידי אביתר הכהן, בנו של אחימלך) האם הוא יכול לצאת להלחם בפלשתים. המשמעות של שאלה בה' היא האמונה שה' משגיח על בעלי בריתו ומנחה אותם ללכת בדרך הטובה. בניגוד לדוד המתמלא בביטחון ואמונה בה', לאנשי דוד חסרה אמונה זו ולכן הם חוששים לצאת למלחמה בפלשתים. דוד רוצה לחזק את אנשיו בביטחון בה', וחוזר ושואל שנית.

ההבדל בין השאלה הראשונה לשנייה באה לידי ביטוי בתשובה. התשובה הראשונה נראתה כציווי בלבד ולא היה ברור האם יהיה ניצחון על הפלשתים. על כן באה התשובה השנייה שהוא ינצח את הפלשתים.¹⁰⁶ דבר ה' מתקיים במלואו, ודוד מושיע את ישראל בקעילה גם אם רשמית אין זה התפקיד המוטל עליו אלא על מלך ישראל, שאול.

שאול מנסה לנצל את ההזדמנות לתפוס את דוד בתוך העיר שאותה הוא הציל. שאול עודד את אנשי ישראל שימסרו לידי מידע על דוד ואנשיו כדי שיוכלו לתופסו בהפתעה. דוד חושש שאנשי קעילה עלולים להסגיר אותו לידי שאול, לכן הוא שואל בה' אם יסגירו אותו. אנשי קעילה בוגדים בדוד ומסגירים אותו לידי שאול. הם העדיפו להכיר במלכות הנוכחית מלהכיר בדוד שהצילם.

ראוי לציין שעל אף שה' אמר לדוד שאנשי קעילה יסגירו אותו, בכל אופן לא ניטלה מהם יכולת הבחירה החופשית, ולכן כאשר דוד הלך משם ושאל לא ירד קעילה, אנשי קעילה לא הסגירו אותו.

המסרים העולים מן היחידה

1. **עזרת ישראל מיד צר** - למרות שדוד היה נרדף, דוד מגן על עם ישראל אפילו כאשר תוקפים את העם על דבר הנוגע לממון.
2. **שאלה בה'** - דוד לאורך כל הדרך פונה לקבל הנחיה מאת ה' על הדרך שהוא צריך ללכת בה.

105 פירוש דעת מקרא (עמ' רמ"א).

106 כן פירש הרלב"ג.

הצעות להמחשה ולהרחבה

1. לשוחח על המשמעות של השאלה בה'. היכן אנו יכולים לשאוב הדרכה מאת ה' גם כאשר אין לנו אורים ותומים? ניתן לתת כמה כיוונים של מחשבה, כגון הצלחה שלנו בחיים מסמלת שאנו בדרך הנכונה (ובלבד שאיננו עושים מעשים שאינם טובים), סימנים שה' נותן לנו ואנו חשים שה' מלווה אותנו בדרכנו וכן התייעצות עם גדולי ישראל.
2. נסו למצוא סיפורי צדיקים המלמדים אותנו כיצד להתבונן בעין טובה על מה שקורה אתנו למרות הקשיים המלווים אותנו לאורך כל הדרך.

יחידה 47: אנשי זיף מסגירים את דוד ודוד ניצל מהם (י"ג-כ"ט)

74 ספר שמואל א' | פרק כ"ג

יחידה 47 - אנשי זיף מסגירים את דוד ודוד ניצל מהם (י"ג-כ"ט)

7. מה הם המקומות המופיעים בפרקנו שאליהם ברח דוד?

8. סדרו את האירועים הבאים לפי סדר התרחשותם:

- דוד ברח מקעילה אל מדבר זיף.
- שאל מחליט להפסיק את המרדף אחרי דוד והולך להילחם בפלשתים.
- הזיפים מלשינים לשאל שדוד מתחבא בחורשה בזיף.
- שאל מודה להם בשם ה' ומבקש מהם שיבדקו היטב היכן מקומו המדויק (כי דוד ברח כמעט מדי יום ממקום מחבואו).
- יהונתן מגיע אליו לחזק את ידו ולומר לו שלא יירא, כי שאל לא ימצא אותו.
- ברגע האחרון, כמעט לפני ששאל תופס את דוד, מגיע שליח אל שאל ואומר לו שהפלשתים לחמים נגד עם ישראל.
- דוד שומע ששאל רדף אחריו ונמלט אל הסלע שבמדבר מעון.

9. עיינו ברשי"י שלפניכם והשיבו: מדוע קוראו למקום שבו חזר שאל ממרדפו אחרי דוד "סלע המחלקות"?

"סלע המחלקות" - שהיה לבו של שאל חזק לשמוי דעות. אם לשבו להציל את ארצו מיד פלשתים, או לרדוף ולחפש את דוד? רשי"י, פסוק כ"ח

בארי מלים

דעתה לכל את נפשי (פסוק כ"ז)
כל מקום שיהיה צונן לרדת לשם - רד.

הקדמה

המדבר - דוד נאלץ להימלט למדבר. במדבר ישנן מצדות הממוקמות על סלע גבוה המשמשות כעין מבצרים, ואנשים יכולים להסתתר בהן בבטחה ללא חשש להתקפות פתע. המצדות היו פזורות במדבריות כגון זיף (ובו היו מצדות בשם חורשה וגבעת החכילה) ומעון השוכנים בנחלת שבט יהודה (בימינו באזור דרום הרי חברון).

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

א. מה גורם לאנשי זיף להסגיר את שאל?

ב. מה הם השיקולים של שאל להפסיק את המרדף אחרי דוד ולצאת להגן על ישראל מפני הפלשתים?

אפשרויות למענה ולדיון

דוד עוזב את קעילה עם שש מאות אנשיו למדבר זיף. לצורך המרדף אחרי דוד, שאל מגייס את כל העם. בכל רדיפות שאל אחרי דוד, מציל ה' את דוד מיד שאל ואפילו כאשר היה קרוב מאוד לתופסו, ה' שמר עליו.

יונתן ודוד נפגשים פעם נוספת. מדברי יונתן עולה ששאל יודע בוודאות שדוד ימלוך תחתיו. יונתן מעודד את דוד לבטוח בה' למרות כל רדיפותיו של אביו. בפגישה זו מתחדשת הברית בין יונתן לדוד. המיוחד בברית זו שהיא 'לפני ה' כלומר, שה' משמש עד לקיומה של הברית.

כפי שלמדנו ביחידה הקודמת, שאול עווד את אנשי ישראל להסגיר את דוד. אנשי זיף מפחדים שסופם יהיה ככהני נוב ושיחשדו שהם מורדים לכן הם מסגירים את דוד לידי שאול ובזה מגלים נאמנות למלך. שאול מברך את אנשי זיף בשם ה' כי הוא חושב שכל מה שהוא עושה זה ברצון ה'. שאול מבקש שיחפשו את דוד בכל מקום שהוא יכול להתחבא בו. באותו זמן דוד ואנשיו מתפזרים לכיוונים שונים, למדבר מעון ולערבה מדרום לשימון.

לדוד נעשה נס. שאול ואנשיו הצליחו להקיף את דוד משני הצדדים, וכמעט תפסוהו. אלא שהשגחת ה' סיבבה שהשליח יבוא לבשר לשאול על התקפת הפלשתים. שאול תחילה התלבט האם להמשיך במרדף אחרי דוד או לעזוב אותו ולהלחם בפלשתים.¹⁰⁷ בסופו של דבר שאול העדיף להגן על ישראל מהתקפת הפלשתים מאשר להמשיך במרדף אחרי דוד. אם בתחילת הפרק ראינו שהמרדף אחרי דוד מאפשר לפלשתים לתקוף את קעילה, כאן נסגר מעגל שמלמדנו כיצד שאול מכריע באופן מהותי על סדר עדיפויות שונה: הצלת ישראל והפסקת הרדיפה אחרי דוד.

המסרים העולים מן היחידה

1. **השגחה פרטית** - ה' משגיח באופן פרטי על דוד ומציל אותו מכל הרודפים אחריו.
2. **עידוד אנשים בעת צרה** - יונתן מגיע לדוד בשעת צרה, ומעודד אותו שהוא יהיה המלך.

הצעות להמחשה ולהרחבה

1. לצאת לטיול לאזור מצדה או לאזור מדבר יהודה (מומלץ לתכנן את הטיול בתחילת השנה).
2. ניתן להכין למידה מקיפה על 'מצדה'. נושא זה יחולק לתתי-נושאים הקשורים לתקופת מגוריו של דוד באותן מצדות, וכל קבוצת תלמידים תיתן סקירה קצרה על הנושא שקיבלה.